

ANTAŭ DEK JAROJ APERIS LA UNUA NUMERO

starto

ORGANO DE ĈEĤA ESPERANTO-ASOCIO

1978 · 5 · (69)

supera sukceso
de la sportisto estas

VRCHOLNÝM

ÚSPĚCHEM
SPORTOVCE

JSOU
PŘESNÉ
MODERNÍ
HODINKY

klenoty

preciza * * moderna

► horloĝo

K 10. NAROZENINÁM STARTA

Ano, právě před 10 lety obdrželi esperantisté v ČSSR prvé vydání STARTO. Bylo psáno s chutí a dobře, odpovědně a informovaně, i když sám časopis měl spíše formu a technickou úroveň oběžníku.

Již tehdy stál u jeho zrodu Oldřich KNÍČAL, redaktor a jazykový odborník, člověk oddaný progresivním myšlenkám esperantského hnutí a zároveň kritik. Již 10 let on i STARTO jsou neodmyslitelní od sebe.

STARTO za tento, pro časopis již poměrně mužný věk, prodělalo všechny nezbytné dětské nemoci i potíže v dospívání. Měnila se velikost i obsah, forma i rozsah. Měnil se okruh spolupracovníků i tiskárny.

Vždycky se však mohlo říci, že STARTO i "Olda" - chtěli "být u toho" když se něco dělo, nenechali své čtenáře klidně sedět, burcovali tam kde bylo třeba probudit, kritizovali co si kritiku zasloužilo, ale také uměli pochválit a povzbudit, připomenout a usměrnit a pobavit či poučit.

Je to hodně práce, stovky hodin dobrovolně věnovaných, aby každý z nás dostal včas časopis na stůl. Važme si jí a věřím, že společně s vámi mohu říci: "Zůstanete stále s námi." A díky vám oběma za to co děláte. Velice si vás vážíme!

Z. Křimský, tajemník

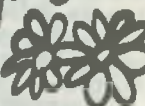
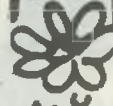
La unua vicprezidanto de Ŝtata Konsilantaro de Bulgara PR P. Tančev (maldekstre) akceptas donacon de Ĉeĥa Esperanto - Asocio, o La solenan inauguron de la kongreso partoprenis la ĝenerala konsulo de ĈSSR en Varna A. Kamenický (meze) kaj L. Vanková el ministerio de kulturo. Dekstre sekretario de ĈEA Z. Křimský (vidu la fotojn sur la kovrilo).

---

gong

Speciální prací prostředek

Perle jemně, potlačuje plstnatění vlny a uchovává vlněné výrobky co nejdéle pružně a pěkně. Je vhodný pro praní vlněného a jemnějšího prádla i úpletů z kadřavých syntetických vláken

Rakona

ESPERANTISTA PACMOVADO ENIRAS

LA DUAN KVARONJARCENTON

Mondpaca Esperantista Movado (MEM) estas nur kvar jarojn malpli aĝa ol la pacmovado generala, kies elstaraj agantoj favore rilatis al la klopodoj de MEM. Tiu ĉi konstato volas atentigi pri unu fundamenta vivkondiĉo por MEM, nome pri ĝia strikta ligiteco kun la tutmonda organizita movado por la paco. La paco estis delonge nur servo, sed nun ĝi fariĝis reala kaj atingebla celo, kondiĉe, ke ĉiuj ĝiaj adeptoj komune klopodos atingi ĝin. Tiu sama ideo instigis ankaŭ la fondiĝon de MEM en 1953.

La kunfondintoj kaj unuaj gvidantoj de tiu ĉi movado, Rudolf Burda el Ĉeĥoslovakio kaj Anton Balague, hispano vivanta en Aŭstrio, perfekte konsciis, ke la plej universala movado de la nuntempo prezentas sufiĉe da eblecoj por la adeptoj de Esperanto, samantaj la pacan mision de la Zamenhofa lingvo. Ili kaj iliaj sekvantoj en la fruntaj pozicioj de MEM konstante apelaciis al esperantistoj-pacamikoj pri la daŭra kunlaboro kun landaj pacmovadoj por kiel eble plej multe etendigi la agadsferon de MEM ekster la Esperantan medion.

Tiu ĉi kunlaboro baldaŭ rezultigis, ke ankaŭ malgranda taĉmento, kia MEM estas, povas kunrikolti sukcesojn de la grandmasa kolektivo, nome de la universala pacmovado, se ĝi agadas konforme al ties programo kaj celo.

Kaj MEM efektive agadis. En la lastaj jaroj Monda Paĉkonsilantaro rekonis ĝin sia aktiva membro, kiu subtenas ĝiajn iniciatojn, partoprenas en la batalo por la senarmigo kaj malstreĉiĝo, por la europa sekureco kaj alvokas esperantistojn aligi al tiuj ĉi konkretaj devizoj.

Pluraj esperantistaj asocioj konsideras aktivecon de la respektivaj MEM-sekcioj kiel fundamentan kontribuon de la enlanda Esperanto-movado por la socio. Nature, ĉar pri siaj perspektivaj gajnoj ĝi povas decidi per sia senpera partopreno en la socia vivo.

Samtempe oni ne povas preteratenti, kiel substrekis ankaŭ la ĉijara generala konferenco de MEM en Varna, ke necesas akcenti la taskon amasigi kiel eble plej multe da esperantistoj por la komuna agado kun neesperantistaj porpacaj organizoj kaj movadoj. Ni devas tiamaniere kontribui por la pli alta prestiĝo de la internacia Esperanto-movado, atingi ĝian plenan subtenon fare de tiuj ĉi organizoj.

Antaŭ dudek kvin jaroj la juna pacmovado helpis MEM en ĝia impeto, nun estas la vico de MEM helpi per Esperanto interkompreniĝon de ĉiuj amikoj de la paco.

(kni)

(((((((KONTRAKTO))))))

pri amikeco kaj kunlaboro inter

Ĉeĥa Esperanto-Asocio
Prago

Asocio de esperantistoj en SSR
Bratislava

kaj

la esperantistoj organizitaj en Kulturligo de Germana Demokratia Respubliko.

§ 1

Ĉeĥa Esperanto-Asocio kaj Asocio de esperantistoj en SSR, reprezentitaj per Kunordiga komitato por kunlaboro inter ambaŭ asocioj kaj la esperantistoj organizitaj en Kulturligo de GDR, reprezentitaj per sia centra komitato

- aktive partoprenas konstruadon de la evoluanta socialisma socio en siaj landoj, elirante al similaj kondiĉoj kaj eblecoj,
- akcentas sian volon kaj preparitecon utiligi Esperanton por la socio surbaze de la Fina Akto de Helsinko, kunlabori por firmigo de la paco kaj kunlaboro en Eŭropo kaj en la tuta mondo,
- esprimante sian kontenton pri la profundigantaj kaj firmigantaj amikeco kaj kunlaboro inter Ĉeĥoslovaka Socialisma Respubliko kaj Germana Demokratia Respubliko,
- decidis entrepreni helpe de Esperanto kaj en strikta kunlaboro kun siaj organizitaj membroj de ĉiuj kontraktantaj respublikoj konkretajn paŝojn por plifirmigo kaj pliprofundigo de la amikeco kaj proksimigo de la popoloj de ambaŭ ŝtatoj
- kaj tial subskribas tiun ĉi kontrakton pri amikeco kaj kunlaboro.

§ 2

La kontraktantoj decidis, ke la gvidantaj kaj subordigitaj organoj de iliaj organizoj

- regule interŝanĝos spertojn kaj opiniojn pri la problemoj de la internacia kaj naciaj Esperanto-movadoj kun la celo solvadi komunajn taskojn,
- garantios kaj realigos komunajn taskojn kaj agadojn sur ĉiuj administraj niveloj.

§ 3

La komuna agado inkluzivas i.a.:

- realigon de aktiveco (ekspozicioj, prelegoj, renkontiĝoj) kiu plibonigos la reciprokecon konon de la rezultoj atingitaj en la konstruado de la socialismo, precipe en la kultura sfero,

- kunlaboron sur la kampo de la esperantista junulara movado,
- plialtigon de la idea nivelo de la membroj, precipe teori-an, lingvan kaj fakan preparon de bonkvalitaj instruistoj, lerniloj, teoriaj materialoj pri Esperanto k.a.,
- kunlaboron sur la kampoj de la interlingvistiko kaj espe-rantologio kun la celo prepari sciencajn materialojn kaj dokumentojn surbaze de la principoj de la marksismo-leninismo,
- la reciprokecan popularigon kaj interesanĝon de la esperant-lingvaj publikaĵoj kaj aliaj materialoj eldonitaj en la respektivaj landoj.

§ 4

La kontrakto donas elementan bazon por la kunlaboro inter ĉiuj organizoj, kiuj subskribas tiun ĉi dokumenton. La deta-loj estas fiksitaj en la ĉiujaraj plenumaj protokoloj ella-borataj de la estraroj de la respektivaj organizoj ĝis la fi-no de majo kaj subskribataj fine de septembro por la sekvan-ta kalendara jaro.

§ 5

Ambaŭ organoj konatigos kaj ekaplikos la enhavon de la kontrakto, la manierojn kaj kondiĉojn de ties realigo al siaj subordigitaj komponentoj, por kies reciprokaj kontraktoj pri kunlaboro la enhavo de tiu ĉi estas observenda. La kon-trakto kaj ĉiujaraj plenumaj protokoloj estas fiksitaj en agadplanoj de ĉiuj organizoj.

§ 6

La kontrakto kaj ĉiujaraj plenumaj protokoloj estas kon-sultataj antaŭ la subskribo kun la kompetentaj organoj de la respektivaj landoj, kiuj direktas la organizojn subskriban-tajn tiun ĉi kontrakton.

§ 7

La kontrakton kaj ĉiujarajn plenumajn protokolojn oni po-vas ŝanĝi aŭ kompletigi laŭ la deziro de iu ajn partnero, ko-ndiĉe, ke la ceteraj kontraktantoj kun tio konsentos.

§ 8

Tiu ĉi kontrakto kaj ĉiujaraj plenumaj protokoloj estos pretigitaj en Esperanto, la ĉeĥa kaj germana lingvoj. Ĉiuj tekstoj havas la saman validecon. La Esperanta teksto de la kontrakto estos publikigita en la presorganoj de ambaŭ kon-traktantoj.

Por Kunordiga komitato de ĈEA kaj AE SSR: Jozefo Vítek, p.m.
prezidanto

Por la esperantistoj organizitaj
en Kulturligo de GDR:

Rudolf Hahlbohm, p.m.
prezidanto

■ FILATELA RENKONTIĜO EN HAVÍŘOV ■ ■ ■

La sekcio ESPERANTO ĉe Asocio de Ĉefaj Filatelistoj organizis meze de majo jam la 7an renkontiĝon en kadro de la ĝemeliga ekspozicio de poŝtmarkoj Ostrava-Katowice en Havířov. Inter la programeroj oni menciis interkonan vesperon, ĝeneralan kunvenon, prelegon "Kiel prepari filatelan ekspozicion je la temo Esperanto" de V.Vána, viziton al la internacia filatela ekspozicio.

La sekcia prezidanto V. Hasala dum la inaŭguro de la ĝenerala kunveno tralegis salutleterojn, inter kiuj eksterordinaran eĥon renkontis tiu de J.Vítek, la prezidanto de ĈEA. Solenan fermon de la renkontiĝo partoprenis la asocia vicprezidanto D. Kočvara.

Utilan propagandon de la internacia lingvo inter la vizitintoj de la ekspozicio faris kvin ekspoziciaĵoj je la temo Esperanto. Ankaŭ tiamaniere do realigas kunlaboro inter ĈEA kaj Asocio de Ĉefaj Filatelistoj. Per siaj ekspoziciaĵoj partoprenis V.Vána, kiu gajnis grandan orumitan medalon, A. Jakubec - grandan argentumitan medalon kaj J.Hadámeček - grandan bronзан medalon.

(ajak)

SANĜO POR KOLEKTANTOJ. La ESPERANTO sekcio ĉe Asocio de Ĉefaj Filatelistoj publikigas en sia lasta informilo desegnaĵojn de porokazaj Esperanto-poŝtstampoj el 1976 kaj atentigas i.a. pri la Tutmonda ekspozicio de poŝtmarkoj PRAGA 1978 (8.-17.9.), al kiu oni konsentis akcepti tri ekspoziciaĵojn pri Esp.-o. Ni atentigas krome niajn legantojn pri la ebleco aboni la informilon kaj membriĝi al la Asocio, kun kiu ĈEA subskribis sistampe interkonsenton pri kunlaboro.

NOMBROJ PRI LANĜOV

El la tre detala kaj per multaj ciferoj dokumentita raporto pri la 2a kaj 3a etapo de la cifara Somera Esperanto-Tendaro en Lančov ni elektis kelkajn informojn:

La duan etapon (16.-29.7.) partoprenis entute 87 gekursanoj en kvar kursoj (A,B,C,D), 10 instruistoj kaj 8 tendarestaranoj. Plej multaj gelnantoj estis el ĈSSR (82) kaj Jugoslavio (16), kvin esperantistoj venis el Pollando, du el GDR.

La trian etapon (30.7.-12.8.) partoprenis sume 127 personoj. Plej multaj eksterlandanoj estis el Hungario (20) kaj GDR (15).

Inter la distraj programeroj dum ambaŭ etapoj estis ekz. ekskursoj al Vranov, Bitov, Třebíč ka., jugoslavia vespero, tendarfajro kun la hungara grupo, prelego pri la 63a UK kaj TEJO-kongreso kaj diversaj konkursoj. La SET-anoj povis ricevi verdajn, argentajn kaj orajn insignojn, se ili parolis dum unu, du aŭ pli da tagoj nur Esperante.

La 10an de aŭgusto vizitis la tendaron reprezentantoj de la distrikto Třebíč.

ESCEPTOJ EN ESPERANTO

En la regula planlingvo Esperanto tamen ekzistas pluraj esceptoj el la absoluta reguleco. Ili ekzistas en la lingvo jam dekomence, parte enkondukitaj de la aŭtoro mem, parte kontrabanditaj en la internacian lingvon el etnaj lingvoj, kaj sankciitaj de la lingvonormigaj fundamentaj verkoj aŭ de pli poste aperintaj duonoficialaj verkoj kiel la Plena Grammatiko, Plena Vortaro kaj Plena Ilustrita Vortaro. Unuj el ĉi esceptoj estas senĝenaj aŭ ĉe certgrade porcelaj, nuancigaj kaj do ricigaj por la lingvo, aliaj estas ĝenaj, ĉar ili estas duĝenaj, ja havas ĉe du kontraŭajn sencojn, kaj povas kaŭzi ĉe gravan miskomprenon kaj konfuzon. Ni observu iujn el la ambau kategorioj.

Inter la unuaj, senĝenaj, tolerindaj kaj siacelo utilaj, ni konsideru tiajn inversencajn vortojn, por kiuj Zamenhof mem por la malaj nocioj lasis apartajn vortojn, kiel ekz. komenci - fini, aŭ enkondukis apud la mal-formoj kiel maldolca, malĝojigi, malsukcesi, malutili radikvortojn kaj kreis duopojn: dolca - amara, ĝojigi - aflikti, stulta - sprita, sukcesi - fiaski, utili - noci, ofta - rara, spari - disipi ktp. Ĉe pluaj aŭtoroj de gravaj vortaroj, ekz. Plena Vortaro, Parnasa Gvidlibro, Plena Ilustrita Vortaro, oni trovas pluajn tiajn sinonimojn por plej ofte uzataj nocioj, kiel ekz. kurta /mallonga/, dura /malmola/, tarda /malfrua/, softa /mallauta/, frida /malvarma/, fora, lontana /malproksima/, poka /malmulte/ k.s. Uzĝo de tiuj vortoj, jam preskaŭ neprave nomataj neologismoj, ĉar ili en la lingvo hejmas plejparte 40 - 50 jarojn, estas pravigebla per tri motivoj: 1) Ili liveras sinonimojn aŭ preskaŭsinonimojn por oftege uzataj komunlingvaj nocioj, same kiel ilin posedas la naciaj lingvoj, kaj ebligas adekvate malplatige redoni tradukojn de riceprimaj beletraj verkoj, 2) ili liveras pli mallongajn, plejparte du-silabajn vortojn tiel necesajn ĉe tradukoj kaj verkado de poeziaj kaj muzikaj tekstoj, 3) ili prezentaj ankaŭ novajn rimvortojn. Ili estis komence konsiderataj kiel poeziaj fak-esprimoj, sed multaj el ili transiris pro sento de bezono jam en la komunuzan lingvon (fora, kurtendoj ks.). Sed ili neniam forkondamnau aŭ elpusu la utiligan prefikson "mal". Ja male, poeto darfu ekuzi surprizacele kaj fresefike ĉe la nekutimaĝojn: malfini, malkomenci, malrara, malfrida ks.

Alia ĝis escepto estas la pseŭdoadverba uzo de prepozicioj ĉirkaŭ kaj ĝis en jenaj frazoj: "La soldatoj ricevis ĝis plenan sakojn da terpomoj kaj du panojn". "Al la infanoj oni donis ĉirkaŭ kilogramojn da pomoj". "Ĉiu ricevis ĝis cent kronojn". "Oni ricevis ĉirkaŭ tian sumon, kian oni bezonis".

Ĉie ĉi tie havas la prepzicioj ĉirkaŭ kaj ĝis funkcion de adverbo en senso "preskaŭ, preksimume", kaj devus propre teksti ĉirkaŭe, ĝise. Ĉi tiuj esceptoj estas neniel ĝenaj, samkiel iuj esceptoj ĉe la absoluta fonetika prononcado. Ni konas ja la asigligon de vocaj kaj senvocaj konsonantoj, la aperon de duonaŭdebla "j" en hiatoj, kiam al la vokalo "i" najbaras alia vokalo. Ankaŭ aserto, ke en Esperanto ne ekzi-

estas duoblaj konsonantoj en la vortradikoj havas esceptojn: Ĉu venos Anna? Ĉu estos ana kunveno? Ŝi ne estas Emma. Ŝi ne estas ema. Nian klubon vizitis finno. La fino estas proksima. Gallo estis praloganto de Francujo. Lia galo estas malsana. K.s. Ĉi tie ni distingas du malsamajn nociojn kaj per skribo, kaj per kurtigo de la akcentita vokalo laŭ la regulo, ke la akcentita vokalo antaŭ du konsonantoj (el kiuj la dua ne estas likvido r aŭ l), estas kurta.

Mi povas citi ankoraŭ kelkajn neĝenajn kaj ne miskomprenigajn esceptojn. Sed nun ni observu la duan kategorion de esceptoj mallogikaj, ĝenaj.

Sur la unuan lokon mi metus la du kontraŭajn sencojn ĉe la negacio de la verbo "devi". Laŭ PV kaj PIV estas sankciita la mallogika kaj escepta senco, laŭ kiu "ne devas" signifas "devas ne...". Tiel "Mi ne devas labori" signifas: estas al mi malpermesite labori. Bone. Sed laŭ la regulo: "ne" staras senpere antaŭ la vorto, kiun trafas la negacio, multaj komprenas logike "mi ne devas..." kiel "mi ne havas devon...", analoge kiel mi ne povas - mi ne havas povon, ne emas - ĝe havas emon, ne bezonas - ne havas bezonon ktp. Jes, malgraŭ, ke tiun escepton enkondukis Zamenhof kaj ke ĝin citas la PIV. Uzi por "ne devi" en la logika senco "ne havi devon" Zamenhof preferis "ne bezonas". Sed estas neniel neglektebla diferenco inter "ne devi" kaj "ne bezoni". Bezoni - havi bezonon fontas iel el la subjekto, propra sento. Devi - havi devon povas veni kaj el la subjekto, kaj, ja eĉ pli, el ekstera faktoro. Uzado de "ne devi" estas do defendebla en ambaŭ sencoj, kaj tiel ĝi estas fakte ankaŭ uzata en literaturo kaj en lernolibroj. Por eviti tiun dusencecon ja eĉ kontraŭsencecon, oni proponis jam antaŭ jardekoj verbon "darfi", kies nea formo "ne darfas" anstataŭ la arkaikigontan formon "ne devi" en la Zamenhofsenco "ne havi permesitecon". La verbon darfi uzadas pluraj bonaj aŭtoroj, enhavas ĝin ankaŭ ĉiuj ĝenaj kaj slovakaĵ E-vortaroj el la lastaj jardekoj. Sed ial ĝin konsideris nebezona la PV kaj PIV. Tie listita "licj" estas tauga nur por uzo sensubjekta. Por eviti la kontraŭsencecon de la du uzoj de "ne devi" prezentigas pluraj manieroj:

Mi devas ne trinki alkoholaĵojn, aŭ
Mi ne rajtas trinki alkoholaĵojn (tamen tio signifas, ke mi ne havas rajton!) aŭ
Ne licas, ke mi trinku alkoholaĵojn aŭ, kaj plej trafe
Mi ne darfas trinki alkoholaĵojn.

De jen kvar variantoj por esprimi sin precize kaj unusence. Elektro sufiĉa eĉ por la kontraŭuloj de la tauga verbo "darfi". Espereble en la reeldonoj de la PIV aŭ ĝia suplemento aperos ankaŭ tiaj uzataj vortoj kiel darfi, burgo (mezepoka fortikigita kastelo), kaj kelkaj aliaj.

Ĝena estas ankaŭ uzado de prepozicio "trans" kun loksango foje kun akuzativo, foje sen akuzativo. Ekz. en Zamenhofaj frazoj: "Pensoj iras trans limo sen pago kaj timo". "La hirundo flugis trans la riveron..." Ĉar se "Prepozicio" trans montras lokon aŭ spacon kuantan pli malproksime ol, kaj iel dividitan disde la objekto, kiun ĝi enkondukas", ĉe loksango

devus sekvi akuzativo, por evitigi miskomprenon. Tiel ĝi estas ankau nuntempe preskau senescepte uzata. Por senakuzativa uzo de loksango ofte uzblas prepozicio "tra": "Pensoj iras tra limo...", iam alia prepozicio: snuro pendis super la korto. Eĉ kiam la loksango estas nur kyazaua, taugas akuzativo: "Knabino saltadis trans la svingsnuron".

Ni vidas, ke en tiaj ĉi miskomprenigaj esceptoj, eĉ se defendeblaj kiel Zamenhofaj kaj fundamentaj, ni elektu kaj plu uzadu la pli logikan, unusencan, nemiskomprenblan kaj pli gustan manieron. La alia farigos ne eraro, sed poiome arkaikaĵo.

Jiří Kořínek

FERVOJISTA KONFERENCO

La konferenco de Fervojistaj Sekcio de CEA okazis la 26an de agosto en Havířov. La partoprenantoj aŭdis i.a. prelegon pri la urbo kaj fakprelegon pri elektraj pelveturiloj. Oni sendis salutoleterojn al ministro de trafiko kaj al la sindikata asocio, akcentante en ili, ke la esperantistaj fervojistoj

uzos la internacian lingvon por faka pliperfektigo de sia laboro kaj por la interkomprenigo kaj amikeco inter la popoloj.

La konferenca traktado estis viglilita per kultura arango; anoj de la EK en Havířov prezentis kelkajn kantojn kaj poemojn de P. Bezruč en la ĉeĥa kaj Esperanto.

(to)

MINISTR DOPRAVY
ČESKOSLOVENSKÉ SOCIALISTICKÉ REPUBLIKY

V Praze dne 14. září 1978
Č.j.: 97/78 - SM/OTP

Vážení přátelé!

Děkuji vám za pozdrav zasláný při příležitosti konání celostátní konference Českého esperantského svazu a ujištění o vaší pomoci při zajišťování náročných úkolů železniční dopravy.

V tomto vašem úsilí na pracovištích i na poli vaší zájmové činnosti vám přeji mnoho dalších úspěchů.

Se soudružským pozdravem

Český esperantský svaz
sekce železničářská
Jitlská 10

110 00 Praha 1

BRAZILA KRONIKO

INFORMILO
DE
BRAZILA
ESPERANTO
-LIGO

Unua Latin-Amerika Esperanto-Kongreso - sukcesa okazaĵo!

La brazilaj organizoj kunlaboris. UEA kaj la latin-amerikaj movadoj helpis kaj partoprenis. Wilson Martins organizis kaj prezidis. Amarílio Carvalho reĝisoris. Kaj la Unua Latin-Amerika Esperanto-Kongreso okazinta en la brazila urbo Marilja (17/22 julio) estis vera sukceso.

Ĝi ne estis perfekte glata kaj laŭplana evento, ĉar tiaj eventoj tre malofte okazas en la Tria Mondo. Tial estis malakurateco kaj diversaj teknikaj mankoj. Tamen la rezulto estis SUKCESO, kaj tio estas la grava punkto.

Enskribiĝis 419 partoprenantoj el 11 landoj. Du urbestroj kaj pluraj aliaj politikistoj ne nur apogis, sed ankaŭ partoprenis plurajn partojn de la programo. La urbestro de Marilja, d-ro Theobaldo de O. Lyrio, estis honora prezidanto de la LAEK. La urbestro de Bauru', d-ro Osvaldo Sbeghén,

gastigis la kongresanojn en postkongresa vizito. Kaj ambaŭ legis salutvortojn en perfekta Esperanto.

Estis scienco kaj arto; amuzo kaj laborkunvenoj; katolika Diservo kaj spiritisma renkontiĝo; alparolo de veteranoj kaj partopreno de gejunuloj; prezentadoj de temoj faritaj kaj de brazilanoj kaj de eksterlandanoj. Estis ŝakludado, kanzonfestivalo, sciencaj eksperimentoj sur podio, teatroludado, filmprezentado kaj ĉiam kaj ĉie vasta uzado de la internacia lingvo. Oni lanĉis la libron Esperanto en Antaŭjuĝoj de Walter Francini. Aperis la unua foto-romano en Esperanto, Enuo, direktita de Lima Cipolatti. UEA profitis la okazon por kunvenigi la estrojn de la latin-amerikaj landaj organizoj por pritrakti la plifortigon de la landaj movadoj kaj la plivastigon de la anaro. Kaj la tri prezidantoj de la brazilaj landaj asocioj subskribis kune leteron pri kunlaboro. Oni pristudos la eblecon havi la duan LAEK en Argentino, en 1980.

Ni esperas, ke ĝi estu tiel sukcesa kiel la unua.

**ZÁVODY NA KULIČKOVÁ LOŽISKA, národní podnik,
KLÁŠTEREC NAD OHŘÍ**

nositel vyznamenání „ZA VYNIKAJÍCÍ PRÁCI“

JE SOUČÁSTÍ TRUSTU LOŽIS-
KOVÉHO PRŮMYSLU V ČSSR.
VYRÁBÍ VELKÝ SORTIMENT KU-
LIČKOVÝCH LOŽISEK NAKLÁ-
PĚCÍCH, DVOURÁDÝCH KULIČ-
KOVÝCH LOŽISEK S KOSO-
ÚHLÝM STYKEM, AXIÁLNÍCH
LOŽISEK JEDNO- I OBOU-
SMĚRNÝCH A JEDNORÁDÝCH
KULIČKOVÝCH LOŽISEK RA-

DIÁLNÍCH, DALE ŠIROKÝ ŠOR-
TIMENT KULIČEK JAK PRO
VLASTNÍ POTŘEBU, TAK I PRO
OSTATNÍ VÝROBCE V ČSSR.
ZNAČKA ZKL, VYRAŽENÁ NA
ČELECH LOŽISEK, REPREZEN-
TUJE DOMA I V MNOHA
ZEMÍCH SVĚTA TRADICI,
KVALITU A POCTIVOU PRÁ-
CI MNOHA STOVEK LIDI.

NACIA ENTREPRENO

KLÁŠTEREC NAD OHŘÍ

VE SVÝCH PROVOZECH

EN SIAJ PRODUKTEJOJ

KLÁŠTEREC NAD OHŘÍ

MODŘICE U BRNA

KLÁŠTEREC NAD ORLICÍ

BOHDÍKOV

TEPLICE V ČECHÁCH

V Y R Á B Í

F A B R I K A S

* korunkové uzávěry na láhve	* kronajn botelkapsulojn
* závitové uzávěry na láhve	* šraubkenelajn botelkapsulojn
AL - KORK	AL - KORK
* korkové sátky všech velikostí	* korkajn ŝtopilojn de ĉiuj dimensioj
* těsnění pro letecký a automobilový průmysl	* ŝtopgarnaĵojn por la avia kaj automobila industrioj
* korkové parkety a lišty	* korkajn parĝeterojn kaj listelojn
* leštící korkové kotouče	* korkajn polurdiskojn

Dekdu ĉapitroj pri la sindefendo (suplemento)

La aŭtoroj: Ing. J. Novák kaj Ing. I. Špička

La desegnistojn faris: L. Špaček

1.1.1. La movoj fare de la batanta brako

La batanta brako estas pretumita ĉe la dekstra akselo (fig. 12b). El tiu ĉi preĵuro ĝia pugno komencas moviĝi rekte frapcelen. Dum tiu ĉi movo la antaŭbrako de la batanta brako pronas (por ke la batanta pugno estu firmigita en la momento de trafo frapcelen). La finan pozicion de la brako rilate al la trunko de la batanto kaj al la frapcelo vidu sur la fig. 13b,c; la manplato de la batanta pugno montras malsupren. La frapsurfaco vidu sur la fig. 14a-e.

1.1.2. La movo fare de la retroiranta brako

La movo fare de la retroiranta brako kaj tiu de la brako batanta kulminu samtempe. La retromovo fare de la nebatanta brako plifaciligas la trunkorotacion (dum la movo de la batanta brako frapcelen), fine de la bato ĝi helpas firmaigi la trunkon.

La kubuto de la retroiranta brako moviĝas rekte malantaŭen preter la maldekstra kokso. Dum tiu ĉi movo oni supinas la antaŭbrakon de la retroiranta brako kaj pugnigas la manon. Fine de la bato la retroiranta brako situas en la sama pozicio kiel la batanta antaŭ la komenco de la bato.

1.1.3. La trunkorotacio

La trunko moviĝas kiel unu firma tuto, t.e. la akso X (fig. 13) trapasanta la koksojn estas senĉese sub la akso, kiu trapasas la ŝultrojn. La komenca trunk-pozicio estas montrita sur la fig. 13a, la fina sur la fig. 13b,c. La trunkorotacion oni efektive plu rapide, subite kaj forte. Tiun ĉi movon bremsu ne muskoloj de la propra korpo de la batanto, sed ekkontaktiĝo de la frapsurfaco de la batanta brako kun la frapcelo. Alie la kineta energio, prezentata per tiu ĉi movo, ne povas esti transformita fine de la bato en la misformlaboron en frapcelo. Sekve la bato estus malpli peza aŭ eĉ senfika.

La akso, ĉirkaŭ kiu la trunko rotacias, povas trapasi (proksimume) la vertebraron (fig. 13b) aŭ laŭlonge de ĝi la ŝultron de la nebatanta brako (fig. 13c). Tio estas ekstremaj kazoj. La unua maniero estas pli facile efektivebla, la dua ebligas atingi pli grandan inertmomenton, tial teorie ankaŭ pli grandan pezon de la bato.

Rotaciigante la trunkon oni premu la maldekstran genuon internen, neniam inverse!

1.1.4. Translacio fare de la trunko

La translacio fare de la trunko direktiĝas frapcelen. Ĝi estas prezentata per translukiĝo de la pezcentro proksimume je 5 - 10 cm. Oni efektiveblas ĝin per ago de la gambo, troviĝanta pli diste for de la frapcelo (ĉe la elektita rektmanfrapo temas pri la ~~sama~~ gambo al la batanta brako).

Ellerni priskribitan translacion ne estas facile. Sekve ni rekomendas instrui pri ĝi nur tre altnivelajn disĉiplojn. La rektmanfrapo estas sufiĉe peza eĉ sen ĝi. Ĉi-loke ni atentigas pri tiu ĉi translacio nur por kompletigi la informojn.

1.1.5. Forta elspiro

Korrekta kunordigon de ĉiuj muskoloj, kies laboro prezentas la rektmanfrapon, oni ne povas atingi sen samtempa rapida kaj forta elspiro. Ĝia efiko estas dupeca. Dum moviĝo de la frapsurfaco celen ĝi eb-

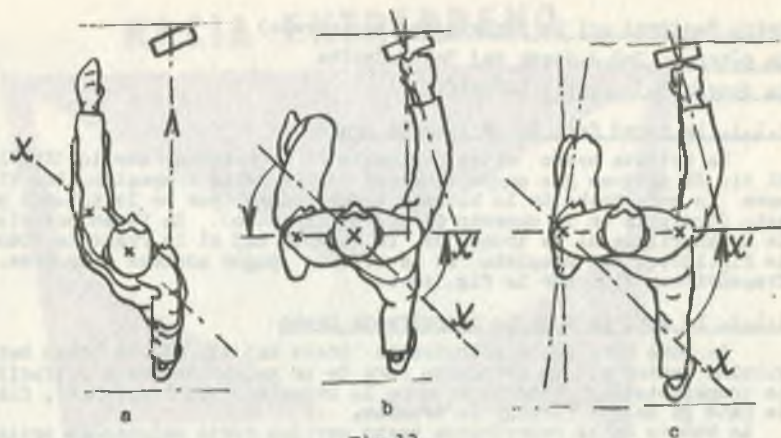

Fig.13

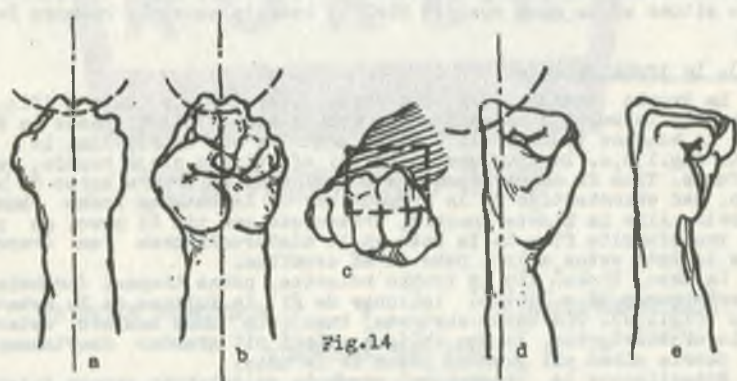

Fig.14

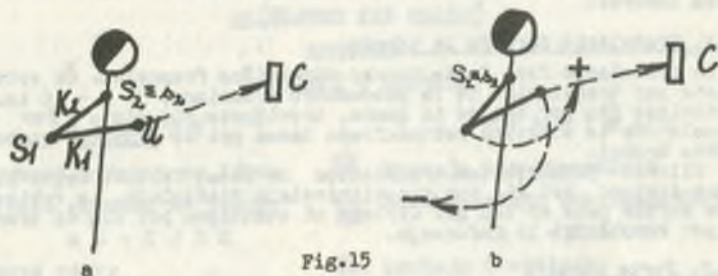

Fig.15

ligas efektiviĝi la baton kiel eble plej rapide. Kiam la batalanto estas finbatanta, la menciita elspiro plifaciligas firmigon de lia korpo. Sen tiu ĉi firmigo la bato estas malpli efika aŭ senefika. Oni elspiru buŝe. En reala batalo oni elspiras kutime kun samtempa ekkrizo.

1.1.6. Kunordigo de ĉiuj batkonsistaĵoj

La frapsurfaco devas trafi la celon en la momento, kiam la rapideco de ĉiuj movoj, kiuj la baton prezentas, estas maksimuma. La forta elspiro en tiu ĉi momento finiĝas. La angulo inter la rekto, trapasanta la ŝultrojn kaj la pugnon de la batanta brako, kaj la rekto, trapasanta ambaŭ ŝultrojn, estu proksimume 90° . Alie oni ne povas optimume utiligi en la bato la kinetan energion de la rotacianta trunko. Se la menciita angulo estas 180° , la trunkorotacio ne plu povas influŝi la pezon de la bato per sia kineta energio. Pri la optimuma angulo inter la humero (1) kaj la antaŭbrako ni ankoraŭ parolos.

Perfekte kunordigo de la pli supre menciitaj movoj, konsistigantaj la elektitan rektmanfrapon, estas ebla nur kaze de la korekta korpoteno de la batanto.

Ni priskribis la elektitan rektmanfrapon, efektivigitan sen antaŭa translukiĝo de la batanto. Certe ne estas necese akcenti, ke tiu ĉi batalago ne estas facile ellernebla. Majstra ekregado de ĝi daŭras 10 - 15 jarojn da ĉiutaga ekzercado. Tamen oni povas ellerni jam post 2 - 3 jaroj efektivigon de la rektmanfrapo dum 0,17 - 0,18 s tiel peze, ke libervole rezistema homo trafita per ĝi sur korektan trafendan lokon, estas senkonsciigita. Tio por la praktiko kutime sufiĉas.

1.2. Meĥanismo de la rektmanfrapoj

Ekleptikon pri la meĥanismo de la rektmanfrapoj ni komencu ĉe la plej gravaj manieroj de realigo de la movo fare de la frapsurfaco celen laŭ rekto.

1.2.1. Movoj fare de la batanta brako

La movoj, kiujn efektiviĝas unuopaj partoj de la frapanta membro, servas antaŭ ĉio por ke la frapsurfaco atingu maksimuman rapidecon en la momento de la ekkontaktiĝo kun la frapcelo. La kineta energio, kiun la movo prezentas, estas fine de la frapo en la frapcelo transformata en misformlaboron, ĝi do rilatas al pezo de la frapo. La ĵus praparolitajn movojn ni nomas ĉefaj frapmovoj.

Krom la ĉefaj frapmovoj ofte funkcias en frapoj ankoraŭ aliaj, kies rolo estas diferenca; ili ekzemple direktas la frapsurfacon celen, ebligas firmigi frapsurfacojn, diversajn korpopartojn, ktp. Ilin ni nomas helmsaj frapmovoj.

Nun ni priskribos ĉefajn frapmovojn de la plej gravaj rektmanfrapoj.

1.2.1.1. Ĉefaj frapmovoj en la rektmanfrapo

Estu K_1 antaŭbrako, K_2 humero, S_1 kubutartiko kaj S_2 ŝultro. Eksterme de K_1 estas frapsurfaco U. Ĉio videblas sur la fig.15a.

Estu ebena $\mathcal{C}_0$, en kiu kuŝas K_1 , K_2 , U kaj frapcelo C dum bato, orta al subbazo, sur kiu la batanto staras. Ĉi-kaze oni povas la movon fare de la frapsurfaco celen laŭ la rekto realigi plej simple tiel, ke K_2 turniĝas ĉirkaŭ la akso a_2 en plusa direkto (fig.15b) (tiu ĉi akso pasas tra S_2 kaj estas orta al $\mathcal{C}_0$), dum K_1 turniĝas ĉirkaŭ analoga akso a_1 en la mala direkto (a_1 trapasas S_1 kaj estas ankaŭ orta al la $\mathcal{C}_0$). Angulaj rapidecoj ω_1 kaj ω_2 de K_1 kaj K_2 , eventuale la anguloj, kiujn devas la antaŭbrako (α_1) aŭ la humero (α_2) trapasi antaŭ U trafos celen, devas esti oportune elektitaj, alie la movo fare de U laŭ la rekto ne estas realigebla.

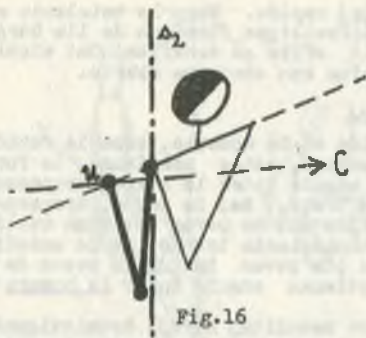

Fig.16

Fig.17

Ni nomu ĵus priskribitan manieron de efektivigo de la rekta movo de U celen la t.n. unua meĥanismo de la movo fare de la batanta brako en la rektmanfrapo.

Se la batanta brako estas pretumite laŭ fig.16, la ebena $\mathcal{C}_1$, en kiu kuŝas K, K, kaj U, povas rotacii ĉirkaŭ la akso s_2 pasanta tra la ŝultro kaj la koksio (proksimume) de la batanto. Ĵus menciita movo fare de la ebena $\mathcal{C}_1$ servas parte ankaŭ por pligrandigo de pezo de la bato, ne temas do pri nura helpa frapmovo. Tio estas la t.n. dua meĥanismo de la movo fare de la batanta brako en la rektmanfrapo (se estos el la kunteksto klare, ke temas pri la meĥanismo de la movo fare de la batanta brako, ni plue simple uzos la terminojn unua aŭ la dua meĥanismo de la rektmanfrapo).

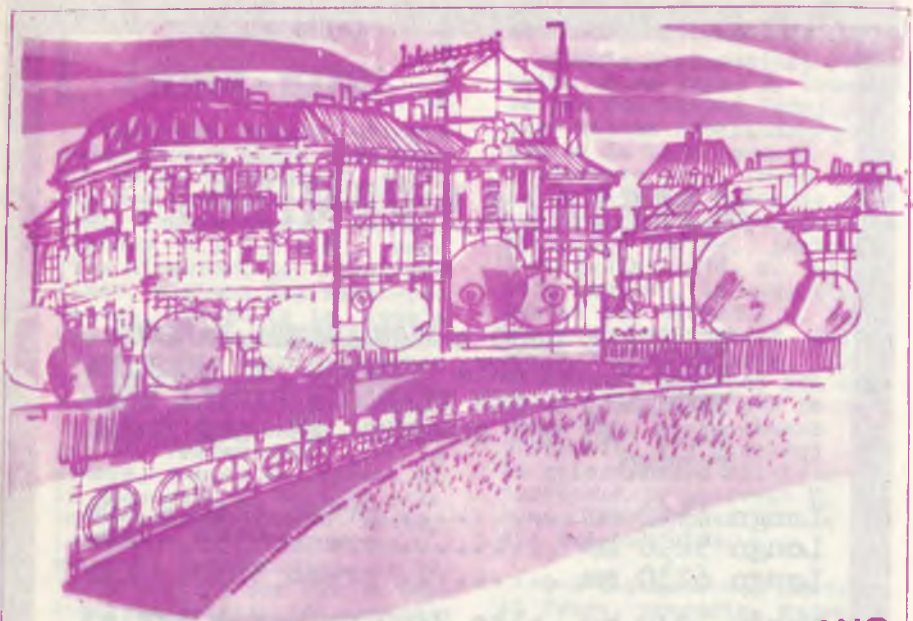
La du enkondukitaj meĥanismoj de la rektmanfrapo estas bazaj kaj en tiu ĉi artikolaro ni eliros plue el ili.

1.2.1.2. Helpaj frapmovoj kaj la meĥanismo de la rektmanfrapo.

Fine de la rektmanfrapo oni devas memkomprene firmigi la frapsurfaco (ekzemple la pugnon) kaj la antaŭbrakon de la batanta brako. Alie oni facile povas kaŭzi al si vundon, aŭ la bato estas malpli efika aŭ senefika. La menciitan firmigon oni ja povas atingi per gimpla streĉo de muskoloj, kiuj pugnigas la manon, tamen ekzistas ankoraŭ pli bona ebleco: rapida kaj forta pronado aŭ supinado de la batanta antaŭbrako. Se oni batas ekzemple el la pretumo laŭ la fig.12b (polmo de la batanta brako montras supren), fine de la bato oni turnas la antaŭbrakon de la batanta brako per manplato malsupren. En la kazo de alia pozicio de batanta mano en pretumo oni povas firmigi ĝin (kaj ankaŭ la antaŭbrakon) per la inversa movo (turnigo), sekve fine de la bato ĝia polmo montras supren (fig.17). Tiuj ĉi firmigaj movoj fare de la antaŭbrako apartenas ja al la meĥanismo de la bato. Okaze de la rektmanfrapo laŭ la fig. 17 (la t.n. rektmanfrapo per manplato /="polmo"/), tiun ĉi supinadon ni simple adicias al la unua meĥanismo de la rektmanfrapo. Ĉe la elektita rektmanfrapo oni devas al pronado adiciĝi ankoraŭ pluan helpan movon, per kiu la ebena $\mathcal{C}_1$ estas turnita ĉirkaŭ la akso, trapasanta S_2 kaj C, ĉar la kubuto de la batanta brako fine de la bato montras flanken.

Se oni utiligas en la rektmanfrapo la duan meĥanisman de la movo fare de la batanta brako, oni firmigas la frapsurfaco kaj la antaŭbrakon per streĉado de koncernaj muskoloj, aŭ per supinado de la antaŭbrako. Pluajn helpajn frapmovojn oni ne estas devigita spliki. La rektmanfrapon laŭ la fig.16 ni nomas laŭflanka rektmanfrapo (per manplato).

(1) HUMERO parto de la supra membro inter la kubuto kaj la ŝultro. Por la respektiva ostoj ni rekomendas terminon HUMEROSTO.

HALTU POR MOMENTO KAJ PENSU PRI VIA SANO

De tago al tago, de jaro al jaro vi senĉese ion kaptas, ĝia maksimumo streĉante la risorton de via sano. Kiel longe vi volas ankoraŭ toleri tion? Pripensu, ke vi havas nur unu sanon - kaj ebligu al ĝi por tre modera prezo tion, kion ĝi meritas : la kompleksan kuracadon en unu el la plej antikvaj kaj rekonataj banlokoj de Eŭropo.

ĈEĤOSLOVAKAJ BANLOKOJ
- ozoj de sano, trankvilo kaj inspiro -

KARLOVY VARY
FRANTIŠKOVY LÁZNĚ
MARIÁNSKÉ LÁZNĚ
JÁCHYMOV
TEPLICE V ČECHÁCH
PODEBRADY
JÁNSKÉ LÁZNĚ - TŘEBONĚ
JESENÍK - LUHAČOVICE
TEPLICE NAD BEČVOU

o o o o o o o o o o o o o o o o

BALNEA

Reprezentanto
de ĉeĥoslovakaj
banlokoj
kaj kurac-fontoj.
Parižská třída 11,
110 01 PRAHA 1

ĈEĤOSLOVAKIO

Tx: 122 215

✻ METALAJ REMIZOJ

EL STALA LADO ✻ FUNDAMENTA FARBOTA-
VOLO ✻ DUPARTA PORDEGO ✻ DUKLINA
TEGMENTO ✻ SEN PLANKO ✻ FACILA MUN-
TADO AŬ SUR SUBMURO AŬ SUR EBENA
TERENO

Longo 4350 mm ..... prezo 4840.- Kčs
Longo 5290 mm ..... prezo 5350.- Kčs
Longo 6230 mm ..... prezo 5850.- Kčs

Larĝo 3030 mm, alto 2450 mm estas egalaj
ĉe ĉiuj tri tipoj.

Je mendo elfaras kaj dum mallonga
tempo liveras

INKLEMO PRAHA, produkta ko- operativo, antaŭe Kovodílo

Skribajn mendojn adresu al la etkomerca
fako /maloobchodní úsek/ INKLEMO PRAHA,
190 00 Praha 9, Spojovací 11, s.Řeháková
tel. 83 09 49.

Persone mendeblaj en Pragaj vende-
joj de la kooperativo. Transporto per
ĈSAD, se ne per la propraj transportiloj
de mendantoj.

REMIZOJN NI LIVERAS NUR AL PRIVATULOJ

[T. KILIAN] (1894-1978)

Doloriga sciigo atingis antaŭnelonge niajn legantojn; nur kelks da gemajnoj antaŭ sia 84a naskigtago (26.9.) forpasia honora membro de CEA, Theodor K I L I A N , emerita direktoro de sanitara liceo, elgata Esperanto-pedago, aŭtoro de la konata kaj tre disvastigita lernolibro, el kiu cerpis instruon multaj miloj da gelemantoj. Kelkajn aliajn lernolibretojn T. Kilian verkis precipe por la frekventantoj de la someraj kursoj en Lančov. Al la SET-rondo li dediĉis multe da energio dum la lastaj jardekoj. T. Kilian estas unu el la iniciatintoj de la Verda Stacio, por kiu li tradukis la Blankan malsanon de K. Čapek. Antaŭ la milito li verkis i. a. la ĉeflingvan verketon "Esperanto kaj ĝia kreinto". En la persono de T. Kilian perdis la ĉeĥa kaj internacia Esp. movado unu el siaj pioniroj.

KRONIKO

En sia 91a jaraĝo forpasis la 27.8. en Teplice alia pioniro de nia movado, s-ino Božena M e t z n e r o v á. Honoron al ŝia memoro.

Geedziĝis la 18an de aŭg. en Prago Věra K v a s n i č k o v á kaj Jaromír N e c k á ř. Nian gratulon!

Forlasis nian Esperantan movadon konata MUDr. Ludovít IZÁK, ano de Asocio Esperantista en Slovaka Soc. Respubliko. Li mortis 19.9. en siaj 79 jaroj. Honoron al lia rememoro.

EL AKTIVECO DE NIAJ ANOJ

Konata Esp. poŝtino, membrino de EK Praha E. Urbanová jam dum kelkaj jaroj sukcese gvidas Esperanto-rondeton en la baza lernejo en Lindnerova str., Prago 8. En la lernejo iam instruis kelkaj Esperanto-adeptoj, ekz. la direktoro Barták, instruistino E. Riháčková, aŭ direktoro Čepička, la nuna vicministro pri edukado. Alian rondeton E. Urbanová gvidas en la postinstruhora klubo de la sama lernejo; ĝia nomo estas "Rezerviŝa por la nua klaso" kaj en ĝi okazas interparoloj kaj diskutoj kun la gelemantoj. Rilate al sia poresperanta aktiveco E. Urbanová kunlaboras kun la radio kaj televido.

Eva Seemannová, aktorino el Prago, preparis magnetofonan programon en Esperanto, kiu enhavas fragmentojn el la korespondadoj de B. Němcová en la traduko de E. Seemannová kaj el la poemoj "Nia sinjorino Božena Němcová" de F. Halas kaj "Kanto pri Viktorĉka" de J. Seifert, ambaŭ en la traduko de J. Kořínek. La deklamado estas de E. Seemannová, la surbendigon faris Muzika Instituto. Interesitoj povas pruntepreni la bendon en CEA.

(pa)

■ GAZETARA SPUGLO ■

En "Práce", sabata eldono, aperis la 2an de sept. intervjuo kun la prezidanto de Internacia Federacio de Fremdlingvaj Instruistoj d-ro J. Hendrich, en kiu li intervjuite pledas ankaŭ por la instruado de Esp.-o. Samloke estas trovebla la artikolo "Karel Heger kaj Esperanto.

RONDETA VIVO

FRÝDEK - MÍSTEK
Okaze de la Internacia Infana Tago la Esp. grupo aranĝis en la sindikata klubo ekspozicion de ĉ.50 porinfanaj

libroj, disdonante afisojn pri la Interklubo, kiu komencis sian agadon en la Domingo de pioniroj.

P L Z E Ŝ - Inter la 25a kaj 30a de sept. la pilzenaj esperantistoj okazigis la ekspozicion de infanaj desegnaĵoj omage al la 25a jubileo de MEM. En la ferma tago de la ekspozicio prelegis D. Kočvara.

NI LEGIS...

Nur koncize ni notas la du reeldonojn de Hungara Esperanto-Asocio. Temas pri la konata infanpsikologia romano de F. Molnár (nask. 1878) LA KNABOJ DE PAULO-STRATO en la traduko de L. Somlai kaj pri la satiro de I. Lejzerowicz (1900 - 1941) forpasinta en Treblinka, EL LA "VERDA BIBLIO", kiu estas konsiderata unu el la plej bonaj tiuspecaj verkoj en la esp. literaturo. Krome aperis bildrakonto LA FILOJ DE STONKORA HOMO lau M. Jokai. Esp. teksto de V. Benczik, kiu eĝas samtempe redaktoro de ĉiuj recenzitaj eldonaĵoj.

ĈS. PREMIITOJ EN VARNA I

En la proza branĉo ricevis la 3-an premion (en egaleco) L. Izák por la Somera interludo, K. Pič la Premion de L. Minnaja por la eseo Lingvistikaj problemoj de la originala romano kaj J. Rybáčková laudan mención en la konkurso Fotografio.

La duan subpremion en la Internaciaj Floraj Ludoj, branĉo originala prozo, gajnis O. Kníchal.

CO BUDETE DĚLAT V PŘÍŠTÍM ROCE?

Vedle pravidelné drobné práce by to měla být alespon jedna větší akce, vhodná i pro hosty z jiných míst naší republiky a ze zahraničí. Nábor účastníků vám můžeme značně usnadnit. Napíšete-li nám včas, sami zařídíme bezplatné publikování vaší akce na stránkách STARTA, v Turistickém kalendáři MONDA TURISMO a v časopise HEROLDO DE ESPERANTO. Vase sdělení by mělo obsahovat přesné datum, místo, název pořadatele a téma akce, korespondenční adresu, cenu, termín přihlášek a případně i další potřebné údaje. Pošlete je nejpozději do konce října 1978 na adresu: Libor Křivánek, Zborovská 1332, 397 01 Písek.

A L L V O K L O

Samarkanda Esperanto-klubo de Interpopola Amikeco organizas porpacan ekspozicion pere de Esperanto. Ni esperas ricevi salutleterojn, afisojn, flugfoliojn, deklarojn, rezoluciojn, ĵurnalojn, revuojn, librojn, desegnaĵojn, fotojn de porpacaj manifestacioj, kunvenoj, ktp. Ni nepre respondos al ĉiu. Adreso: Anatolo Ionesov, Sovetskaja 53, SU-703 000 SAMARKANDU, Uzbekistano, USSR.

Por ĉiuj 25 vortoj vi pagos 15 Kčs au 5 irpk. Abonantoj el eksterlando turnigu al viaj perantoj pri detalaj informoj!

Dudás Zoltán, Fr. Šopena 74, 24000 Subotica, Jugoslavio • Adam Gorski, 22j. instruisto, 56-400, Olešnica, str. 15 Grudnia 31/3, woj. Wrocław, Pol-

lando • Nella Kozlova, ul. Polkovaja 41, kv. 6, 644010 Omsk 10, Sovetunio • Fehér István, duona invalido, Ut. Tánasios M 30, 6800 Hódmezővásárhely, Hungario - kun simile trafitaj s-anoj • Elzbieta Knach, 18j., 58 - 160 Świebodzice, ul. Rutkowskiego 9, Pollando • Fr. C z u b a, Stara Biatka 35, 58-421 Blažkova, Pollando • Marie Val-konyová, 382 02 Zlatá Koruna 106, okr. Český Krumlov, CSSR • Zdena Doláková, 382 02 Zlatá Koruna 99, okr. Český Krumlov, CSSR • Miloslav Janouš, 18j., Nad Lukami 3, 13000 Praha 3, CSSR • Lerno-libron por komencantoj de T. Kilian acetos Fr. Hruška, Tr. Lidových milicí 667/81, 405 02 Děčín 5, p. schr. 12.

PRAGA 1978

17.9. finiĝis la ĝis nun plej granda tutmonda ekspozicio de poŝtmarkoj. En unu el la tri ekspoziciejoj, la Brusela pavilono, ĵa 300 mil vizitantoj povis rigardi en laŭtema sekcio, ankaŭ tripartan subekspozicion pri la historio, la pioniroj kaj atingoj de Esperanto. Ĉiuj tri ekspoziciejoj kompetente preparitaj gis rekonon de la jugantaro. Al iliaj aŭtoroj ĝi atribuis altajn medalojn: al Vl. Vána (Plzeň) la orumitan, al D. Bartošik (Praha) la argentan. La tria, Mager el GDR, ricevis bronzan medalon. - Ĉiuj premittaj eksponaĵoj de PRAGA 1978 estos elmontrataj denove en aliurba ekspozicio.

/jm/

■ TEĤNIKA VORTARO APEROS ■

Ĉeĥa - Esperanta teĥnika vortaro aperos en tri jarsekvaĵaj partoj en 1978-79 - 80 precipe kiel labora materialo por la membraro de scienc-teĥnikaj sekcioj de ĈEA kaj AE SSR, sed ankaŭ por la ceteraj seriozaj interesigantoj pri la faka lingvo, inkluzive de la eksterlandanoj. La prezo de la kompleto kun ĉirkaŭ 25 000 terminoj estos 50 - 100 Kčs. Kiu deziras ĝin posedi, skribu senprokraste antaŭmendon al la komisiito de STS-ĈEA: Ing. J. Werner, Křoftova 84, CS 616 00 Brno.

■ LA LIBRO DE FUČÍK ELDONOTA ■

Responde al la interveno de J. Haman el GDR pri la eldonoteco de la fama libro de Julius Fučík skribita en karcero (komp. STARTO n-ro 3 1978) ni sciigas, ke ĈEA jam traktis pri tiu ebleco kaj ricevis pozitivan rezulton. Libro estas eldonota en jaro 1979. Ĉiuj interesatoj, precipe la eksterlandaj bv. senprokraste informi nin pri la mendo. Viaj rapidaj respondoj helpos plirapidigi la eldonon.

Jazykový koutek) ĆARMĪ NEBO ĆARMĪGI? (

Ā OBOJE?

Slyšel jsem kdesi kuriozní rozhovor mezi bývalými kursisty a jejich instruktorem. Okouzlit někoho (půvabem) má se říci Ćarmi (iun) nebo Ćarmigi? Pravdu měli - bývalí žáci.

Jak je to s tím na pohled ošidným glovičkem? Není úplná shoda v odvozeninách přídavných jmen Ćarma a bela (to poslední bylo namítáno jako vzor: bela, beli, beligi); Ćarmi je sloveso přechodné, zatímco beli nepřechodné.

Základní slovo je Ćarma, Ćarm' je adjektivní kmen. Odvozeniny: Ćarmo - půvabnost, půvab, v přeneseném smyslu kouzlo (nejde o kouzlení či čarování!); Ćarmajoj - půvaby, vnady. Sloveso ĆARMĪ (iun) znamená "delikate plaĉi kaj allogi (iom mistere au sorce; PIV), tedy okouzlit (někoho). Okouzlit všechny svou vtípností - Ćarmi ĉiujn per sia spriteco (nikoliv: Ćarmigi). Lia rakontado Ćarmis min - okouzlilo mne; Ćarmanta fluto - okouzlující flétna. Výrazu Ćarmi je významem blízký výraz ravi (iun) - uchvátit (někoho): rava vidaĵo - úchvatný pohled.

Jasně by vyplynul smysl slovesa Ćarmi z výrazu priĆarmi: sia delikata konduto (pri)Ćarmis la junan viron - její jemné chování okouzlilo mladého muže.

Výraz Ćarmigi (iun) znamená: igi iun esti Ćarma, fari iun Ćarma - učinit někoho půvabným, způvabnit, zkrášlit (nikoliv okouzlit). Tento termín je analogický s "bel-igi (iun)" - zkrášlit (něco). Matena, roso Ćarmigis (beligis) la ĝardenon. La rozkoloraj vangetoj Ćarmigis ŝian vizagon.

Resumé: Ćarmi iun - okouzlit někoho; Ćarmigi iun - (u)činit půvabným, zkrášlit někoho; Ćarma junulino - půvabné děvče; Ćarmanta junulino - okouzlující děvče; Ćarmiga kosmetikajo - zkrášlující kosmetický prostředek (beligajo).

J. Mařík

❀ Jiří Kořínek: LA 17-A DE NOVEMBRO ❀ ❀ ❀

Dum paŝoj krake mordas la sablonj de la vojo
ĉifonojn de nebulo novembra tag malhisas
kaj en malseka frido pejzago triste grizas
kaj sur la kotajn kampojn etendas sin malĝojo.

Iranto mute paŝas la vojon, kiu traas
sinue kaj zigzage arbaron senfolian,
la foliar falinta brun-tegas teron ĝian,
ec eta vent la velkajn amasojn ne balaas.

Ĉi bildo memorigas pri tago same trista,
festata de studentoj hodiaŭ tra la mondo,
ke jaroj tridek nau jam, de kiam bruna ondo
inundis nian landon kaj tretis boto pista.

BĚŽNOU KOUPEL ZMĚNÍ
V PŘÍJEMNÝ POŽITEK

avela

KOSMETICKÁ KOUPELOVÁ PŘÍSADA

Lázeň s AVELOU příznivě působí na pokožku i na celý organismus.

Tělo osvěží, očistí, provoní, organismus celkově uvolní.

Vyberte si ze tří variant tu, která vám bude nejlépe vyhovovat:

AVELA s přísadou vitamínů
a vůní po čerstvém jehličí,
AVELA s přísadou biosiry
a vůní typu Fougere,
AVELA s regenerační přísadou
a vůní typu Mustang.

Presvědčte se, že radost
a požitek při koupeli dá

RAKONA - ZÁRUKA KVALITY

Studentoj ĝeĥaj tiam sin levis la unuaj
kaj kontraŭ la perforto de l' bruna pest' protestis,
pafsalvoj, ekzekutoj repag' tirana estis
kaj miloj da viktimoj dum la ses jaroj pluaj...

Por libereco ĉiam kaj ĉie flagris koroj
de junaj batalantoj luktantaj por la justo,
pri ili daŭre pensu, por ke ne kovru rusto
l' oferojn de la bravaj en niaj rememoroj.

Irantq mute paŝas, malvarmas lia vango,
tra l' morna tag' vagante li pri l' homar' meditas:
ĝi tra nebul' pasante abismon ĉu ne vidas
kaj pagos ĉiam nove per la sufer' kaj sango?

Dum paŝoj krake mordas la sablon sur la tero
cifonojn de nebulo novembra tag' dismetas
kaj en malseka frido nin konscienco petas:
maldormu, homoj, gardu, embuskas la dangero!

◆ Kluboj de internacia amikeco - jen alloga formo, per
◆ kiu la junularo praktikas siajn lingvosciojn. Kvan-
◆ kam oni tiucele uzas plurajn lingvojn, Esperanto a-
◆ partenas al la plej sukcesdonaj. En distrikto Opava
◆ tre aktive laboras la interklubo en la naujara lerne-
◆ ro en Mladecko gvidata de V. Barandovská (sidanta
◆ maldekstre). La klubanoj ligis kontaktojn jam kun
◆ 74 geamikoj, plejparte esperantistoj el 12 landoj.

(ARTEFARITECO KIEL BAZA (KAREL PRINCIPO (KAREL PIĈ))

(Daŭrigo)

Cetera nur artefariteco povas ŝuti ekstreme precizajn kaj sencohavajn terminojn kiel kiaeco (kvalito), kiomeco (kvan-
teco), kieleco, kiameco, kieseco, kieco, kiueco, kialeco -
(ekzemple serci kialecon en la natura okazado; malkovri la
kuecon de la murdito), kieco. Kaj nur artefariteco povas
ebligadi sintezajn formojn kiel dompordŝlosilo, malriĉeguli-
narejega kaj edzinigemulino, au surprizadi per orientaspektaj
vortoj, egalantaj tutajn kompleksajn frazojn, kiel nigrahar-
virgulinvoco orelringargentsonora 5). Kaj ĉi tie ni ne povas
ne citi ankoraŭ unu saman artefarajn, nome la universalan ti-
tolon mosto, kiu estas tipa esperantaĵo kaj krome ĉu unu el
la malmultaj aprioraĵoj de la lingvo univergala. Kaj tamen
kiom da stranga kaj potenca elvoka forto kasigas en tiu ega-
leca kaj preskaŭ revolucie demokrata vorto!

Sed la artefariteco povus forigi ĉu iujn kontraŭdirojn
kaj kritikojn, kaj plenumi iujn petojn kaj dezirojn, kiuj de
tempo sencece reaperas kaj revenas. Ni kutimigis nomi Espe-
ranton simpla kaj facila. Tamen ne ĉiam kaj ĉie oni akceptas
la aserton. Ja gravaj neokcidenteuropaj institucioj ĉu opi-
nias rekte male. Pro tio ekzemple la Ĉeĥoslovaka Akademio de
Sciencoj 6) povis deklari, ke Esperanto bezonus racian per-
fektigon, kiu ĝin igus pli facile alproprigebla por la ho-
moj, kiuj ne parolas la ĉefajn okcidenteuropajn lingvojn. Tiu
deklaro estas simptomo. Sed aŭtano ĉio ĝi estas ĉu klara kaj
nemiskomprenebla rifuzo de lingva naturalismo.

En la tridekaj jaroj oni kutimis emfazi, ke ne ekzistas
diferenco inter esperantaj tekstoj el 1930 kaj 1887. Tiu ĉu em-
fazo ĝam tiam estis iom tro emfazaj, tamen ne senbazaj 7).
Hodiaŭ ili estus neeblaj kaj ridindaj. Ĉar hodiaŭ oni rimar-
kas senteblan diferencon ĉu inter la modernaj tekstoj kaj la
tekstoj de la Originala verkaro de L. L. Zamenhof mem.

La ŝajna stabileco de Esperanto en la unua jarcentuono
de ĝia ekzistado estis iluzio, kaŭzita de tio, ke en tiuj
kvindek jaroj la evoluo de la lingvo, malgraŭ ĉiuj antaŭeni-
goj kaj sovigoj, fakte progresis tre malmulte, dum nun la
ritmo de la progresado estas ĉiam pli kaj pli rapidiganta,
kaj ofte jam preskaŭ storma. Tio ĉu storma, ke Petro Stojan
povis konstati: Unue oni volas malsimpligi Esperanton por
poste povi resimpligadi ĝin! Sed ĉu tio ne estas sinteno de
perpleksuloj kaj frenezuloj? Ĉar homoj, kies intelektaj ka-
pabloj ne estas sufiĉaj por kompreni la avantaĝojn de la re-
gula Esperanto, entute ne estas gajno por Esperanto. Kaj Es-
peranto tute bone ekzistus sen ili 8)!

La tendencoj al la interna simpligado, al la ĉerpado el la propraj fontoj kaj rimedoj, al la disvolvado de la propra, aŭtenta kaj virga materialo kaj trezoro estas neniam novismo, sed nur tute natura inklino de la lingvo, kiu kreskas, maturigas kaj progresas. Memkompreneble tiuj ĉi tendencoj ne povis elmontrigi pli frue, en la tempoj de Zamenhof. Ĉar tiam ili estis ankoraŭ tro malfortaj. Kaj - ankau ili bezonis ja antaŭ ĉio bazon. Kaj tiun ne povis doni al ili la fino de la 19-a jarcento. Sed ili aperas tuj, kiam la lingvo atingas ian gradon de tio, kion oni povus nomi renesanco. Zamenhof ne povis antaŭvidi ĉion. Interalie ankau pro tio, ke en la tiam dumilradika Esperanto nenio premontradis la problemojn, kiujn vekis la dudekmilradika Esperanto.

La unuaj esperantistoj ne estis nespertaj. Sed ankoraŭ ĉiam ili vivis en la babilona kaŭtiteco de la nur eksteraj formoj de la lingvo. Ili ankoraŭ ne penetris al ĝia kaŝita, suba, fakta formologio, al ĝia interna senco. Tiu privilegio restis nur al la hodiaŭaj esperantistoj, kiuj konas la lingvon nekompareble pli bone kaj intime, kaj kiuj ne bezonas plu palpegrci, ĉar ili jam posedas vojon, kiun por ili preparis ankoraŭ la teoriaj verkoj de Zamenhof mem, kaj ĉefe ankau la laboro de pluaj pluraj lumaj spiritoj, kiuj sekvis post Zamenhof: Drezan, Privat, Stojan, Gilbert, Neergaard, Régulo, Kalocsay, Wuster, Albault, Lapenna, Waringhien kaj aliaj 9).

N o t o j :

- 1) William Auld: Skizo pri la evoluo de la poezia lingvaĵo, Hungara Vivo, n-ro 3/1974.
- 2) Prof. D-ro Julio Balbín en cirkulero de Essex County College /Division of Humanities/, Newark, New Jersey, Usono, majo 1974. Aliajn ekzemplojn de lingvodirektado kaj lingva inĝenierarto liveras Norvegujo, Novgvineo kaj preskaŭ ĉiuj ĵus estigintaj ŝtatoj afrikaj /D-ro Edmund Brent, profesoro de la kanada The Ontario Institute for Studies in Education: Plena Ilustrita Vortaro de Esperanto, Lumo, vintro 1970/. Similspecaj estas ec la lingvaj reformoj ĉe ĉiuj, okazintaj post 1948.
- 3) N-ro 69/1972.
- 4) Fokuso, interlingvistika cirkulero, n-ro 11/73. Eldonas D-ro E. Vilborg, Akademiano, Göteborg, Svedujo. Fokuso regule alportas amasajn informojn pri ekstreme interesaj kaj gravaj faktoj interlingvistikaj. Ĝi donas aktualan supervidon pri la tiufaka aktivado tutmonda. Tia supervido estas tre bonvena, ĉar nun preskaŭ neniu havas plu tempon kaj eblecon por regule sekvi kaj legi la tutan interlingvistikan literaturon, kiu sencese aperas en sennombraaro da revuoj kaj gazetoj.

ESPERANTEM ZA DOROZUMĚNÍ MEZI NÁRODY. - Pod tímto heslem uspořádali ve Společenském domě 1. července 1978 esperantisté ve Vítkovicích výstavu u příležitosti 150 let Vítkovických železáren. Návštěvníci mohli zhlédnout dokumenty o použití esperanta v praxi a o celoroční práci esperantského kroužku.

- 5) Gaston Waringhien: Lingvo kaj Vivo, La Laguna, J. Régulo, MCMLIX.
- 6) Katedro de lingvoj, Prago.
- 7) La saman emfazon, ankoraŭ en 1947, ripetas G. J. Degenkamp: Esperanto 60-jara, skizo pri la evoluo de la lingvo literatura, Libroservo F. L. E., 1947, Amsterdamo, Nederlando.
- 8) Petro Stojan: Deveno & vivo de la lingvo Esperanto, Flandra Esperanto-Instituto, 1953. La cititan rimarkon de Stojan oni devasiel bonvenigi kaj substreki, ec substrekegi!
- 9) Antal Münnich /La rilatoj inter lingvonormigo en la tekniko kaj interlingvistiko, Heroldo de Esperanto, n-ro 1 (1977) akcentas jenajn ĉefajn tezojn de D-ro Eugen Wuster ... estus malavantaĝe elekti planlingvon tielnome "naturalisman", fakte novlatinisman; Esperanto per sia "lingva boneco" superas ĉiujn planlingvoprojektojn. Kaj el la suplemento de la ĉefverko de Wuster /Die internationale Sprachnormung in der Technik/ li prezentas ĉi tiujn liajn konstatojn: 1) Lerni kaj uzi Okcidentalon kaj precipe Interlingvaon estas multe pli malfacile ol lerni kaj uzi Esperanton, ĉar en tiuj du oni ne rajtas libere formi derivaĵojn; kaj 2) Por personoj lernintaj ĝin, Esperanto, kiel skriba kaj parola komunikilo, estas multe pli esprim-pova ol la naturalismaj planlingvosistemoj kaj ol la terminologia lingvo. Bedaŭrinde en la saman "okcidentalismon", nevole, vadas ec Jiří Kořínek en la artikolo Ĉu reformemo savodona? (Starto, n-ro 2/77), en kiu, fakte, li neas la eblecon libere formi derivaĵojn en Esperanto. Sed se PIV registras spekti, oni ne rajtas ekziladi el-spekti (atendi) kaj al-spekti, ekzemple. Kaj se, same, ĝi enhavas pre, apenau iu povos aserti, ke pre-sidanto estas malpli laŭfundamenta ol antaŭ-sidanto. Tamen, notu bone, mi ne propagandas pre-sidanto. Mi nur konstatas. Kaj mi nur sekvas la montrigitajn evolutrendojn de la lingvo kaj studas ĝiajn tendencojn kaj direktojn. Mi montras problemojn. Kaj problemojn oni ne forigos, se oni prisilentados ilin. Tuj, kiam Esperanto fariĝos parolilo de milionoj, tuj kiam esperantistoj vere ellermos ĝin funde kaj intime, ĉiuj "okcidentalismaj" formoj iros al diablo. Kompreneble ĉio ĉi ne okazos subite. Kaj ĝin ne realigos reformoj, sed la aŭtopurigaj, mepurigaj fortoj de la lingvo, se ne paroli pri tio, ke la revenoj al la Fundamento ne estas reformoj, sed korektoj. Decidan baton al la profanita naturalismo, jam en la venontaj dek, dudek jaroj, donos krome ankau la vekiganta esperanta romano originala, kiu elvokos saman lingvan stormon, kiam, antau jaroj, elvokis Kalocsay, Waringhien, la Parnasa Gvidlibro, kaj la moderna poezio esperanta. La tendencoj de la prozo, tamen, estos guste malaj. Ĉar, paradokse, ekskludi, inkludi estas kodo; elkludi, enkludi estas lingvo. Ĉar en la artefarita Esperanto ĉio naturalisma estas nenatura kaj koda, kaj ĉio lausistema estas natura kaj vivanta.

INFORMACE SEKRETARIÁTU

Ve smyslu stanov ČES, zejména článku 5, odst. 4 svolává Ústřední výbor ČES III. sjezd Českého esperantského svazu na dny 10.2. a 11.2.1979.

Místo konání sjezdu: Restaurační zařízení SKALKA, sídliště Skalka, Praha 10 - Strašnice.

PROGRAM SJEZDU

Sobota 10.2.1979

dopoledne:

Zahájení sjezdu 9,30 hod.
volba prac.předsednictva, mandátové, návrhové a volební komise
zpráva ústředního výboru o činnosti (podává předseda a tajemník svazu)
zpráva ÚKRK

odpoledne:

pozdravy hostů
návrhy na složení nového ÚV ČES a ÚKRK
zpráva mandátové komise
diskuse k předneseným referátům
volby
schůze ÚV ČES a volba předsednictva

večer:

slavnostní večer u příležitosti sjezdu
kulturní program a společenská zábava

Neděle 11.2.1979

dopoledne:

zahájení 9,00 hod.
představení nového předsednictva svazu
Programové prohlášení na léta 1979 - 1981
vyhlášení čestných členů svazu
předání čestných uznání a čestných odznaků MEM za zásluhy o rozvoj esper.hnutí a svazu
diskuse, návrhy a připomínky k činnosti svazu a programovému prohlášení
usnesení sjezdu a oficiální ukončení sjezdu

odpoledne:

veřejná porada předsednictva svazu s vedoucími komisí a sekcí
závěr 16,30 hod.

Návrhy místních skupin a jiných složek svazu je třeba předložit sekretariátu alespoň 14 dnů před sjezdem. Návrhy z pléna, jež nebyly předem zahrnuty do programu, je možno přednávat jen tehdy, souhlasí-li s tím alespoň třetina přítomných delegátů.

STARTO - nepravidelný věstník ČESKÉHO ESPERNATSKÉHO SVAZU, Jílská 10, Praha 1, vydávaný pro potřebu členů svazu. Vychází 6x ročně. Za obsah odpovídá O. Kníchal. Grafická úprava M. Labašta. Tisk zajišťuje Technické ústředí knihoven při Státní knihovně CSR Praha. Předáno do tisku 15. října 1978.

RUKOV

**výrobce tenzometrických
vážících zařízení**

*pro průmyslové podniky,
hutě, betonárky,
doly apod.*

FABRIKAS

TENSOR-MEZURAJN PESILOJN

POR INDUSTRIAĀJ ENTREPŔENOĀJ,
METALFANDEĀOĀJ, BETONĀREĀOĀJ,
MINEĀOĀJ KS.

RUMBURK

SPECIALA STERKAĴO KUN KONCENTRAĴO DE PLANTAJ
NUTRAJ SUBSTANCOJ KAJ MIKROELEMENTOJ

» HERBAFERT «

SEKURIGAS ALTAN RIKOLTREZULTON DE FRAGOJ,
RIBOJ, GROSOJ, FRAMBOJ. MALEBLIGAS ŜIMAJN
MALSANOJN

Produktas: nacia entrepreno

BARVA LAKY NP
závod 5 - Praha 10 - Uhřetěves